X. Gamybos ir gavybos vietos
Manufacturing and Mining Sites

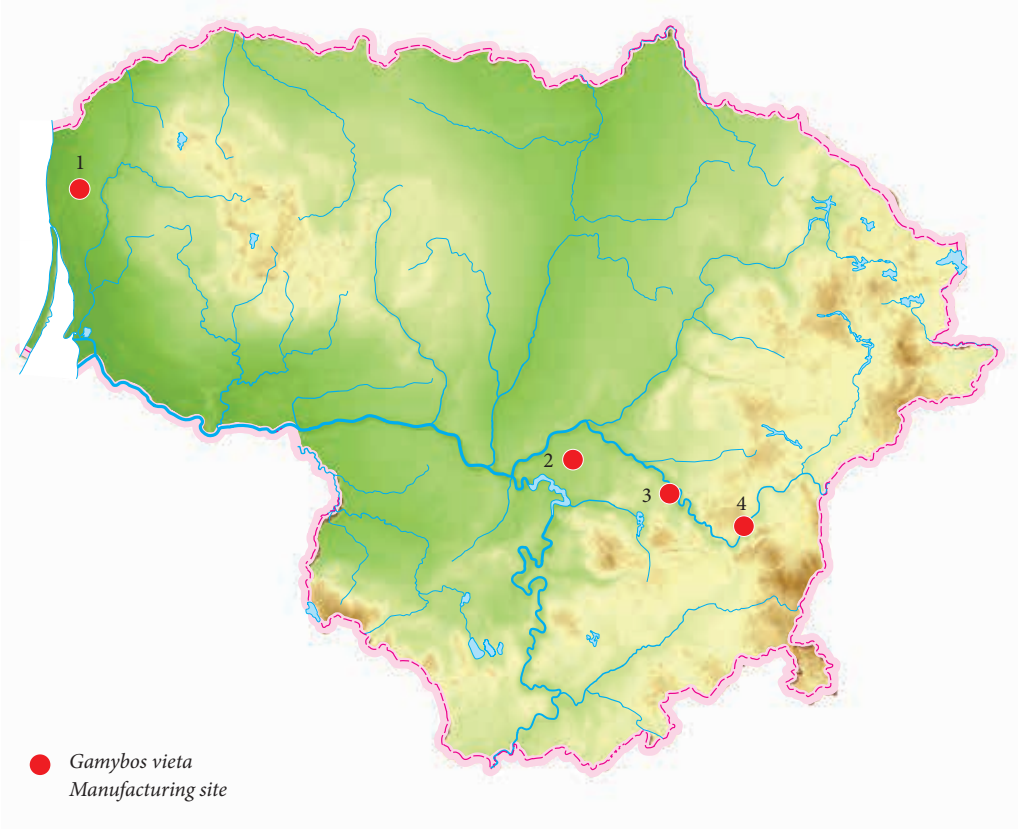

1. *Kluonaliai*
2. *Mikainiai (žr. II)*
3. *Mitkiškės*
4. *Vilnius (ir VI, IX)*

Tautvydas Bajarūnas,
Linas Girlevičius

Gamybos vieta Vilniuje, Krivių gatvėje 13A

2019 m. liepos–gruodžio mėnesiais TO atliko detaliuosius tyrimus sklype Krivių g. 13A, Užupyje, viename seniausių Vilniaus priemiesčių, kuris istoriniuose šaltiniuose minimas nuo XV a. Užupis pradėjo formuotis ir augti pastačius pirmuosius tiltus per Vilnios upę. Per Užupį iš Vilniaus miesto vedė kelias į Polocką. Užupyje gyveno nemažai amatininkų, nuo XIX a. ir smulkiųjų valdininkų.

2019 m. gegužę sklype Krivių g. 13A G. Jonutis atliko žvalgomuosius tyrimus. Ištirti 2 šurfai (6 m^2 plotas), aptiktas iki 2,65 m storio kultūrinis sluoksnis. Abiejuose šurfuose rasta archeologinių struktūrų – iš plytų ir plytgalių, rištų moliu, formuotų plytų klojinių (grindų?), statinių (gamybinių krosnių?). Preliminariai pagal panaudotas plytas su išilginėmis braukomis jos datuojamos XVI a. pabaiga – XVII a. I puse.

Pirmuoju tyrimų etapu vietoje, kur planuojama statyti pastatą, ištirta 137 m^2 dydžio perkasa (plotas A – 28 m^2, plotas B – 46 m^2, plotas C – 20 m^2 ir plotas D – 43 m^2 dydžio). Antruoju tyrimų etapu 23 m^2 dalyje, kur planuota įrengti polinius pamatus, atlikti žvalgymai. Trečiuoju tyrimų etapu buvo atliekami žvalgymai dujotiekio iškėlimo vietoje, 26 m ilgio, 50 cm pločio ir 0,8–1,2 m gylio tranšėjoje (bendras plotas – 13 m^2). Ketvirtuoju tyrimų etapu sklypo Š dalyje atlikti žvalgymai 10 m^2 teritorijoje, o PV dalyje – detalieji tyrimai 4 m^2 plote. Iš viso detaliųjų tyrimų metu ištirtas 141 m^2 plotas, o žvalgymai atlikti 46 m^2 plote.

Detaliųjų tyrimų metu aptiktas iki 3,6 m storio XVI–XX a. kultūrinis sluoksnis. Taip pat įsitikinta, kad ankstesnių žvalgomųjų tyrimų metu rastos galbūt archeologinės struktūros yra suplūkto molio, kalkių ir stambių XVII a. statybinių griuvenų (čerpių, plytų) archeologinis sluoksnis, kuris storėja nuo PV iki ŠR dalies (nuo 50 cm iki 2,5 m storio). Šis sluoksnis galėjo susiformuoti pilant gamybos atliekas iš netoliese dabartinėje sklypo teritorijoje buvusios keraminių dirbinių gamybos vietos. Tai patvirtina ir žvalgant aptiktas XVII a. mūrinės gamybinės krosnies fragmentas (1 pav.). Greičiausiai iš šios krosnies gamybinių atliekų ir susiformavo šis sluoksnis. Po gamybinių atliekų sluoksniu buvo 30 cm storio šviesiai pilko smėlio archeologinis sluoksnis, pagal buitinę keramiką datuojamas XVI–XVII a. (2 pav.). Jis sklypo PR

1 pav. Žvalgant buitinės nuotekynės vietoje aptikta gamybinė krosnis. T. Bajarūno nuotr.

Fig. 1. The production kiln discovered at the site of a household sewer line during a watching brief

2 pav. Įvairūs radiniai: 1 – puodo pakraštėlis; 2 – puodyninio koklio fragmentas; 3 – sieninio koklio fragmentas. T. Bajarūno nuotr.

Fig. 2. Various finds: 1 – a pot rim; 2 – a 'pot-shaped' stove tile (Topfkachel) fragment; 3 – a panel stove tile (Blattkachel) fragment

dalyje aptiktas 2,5 m gylyje (H_{abs} 123,00 m), o sklypo ŠV dalyje – 3,1 m gylyje (H_{abs} 122,53 m). Įžemis – geltonas smėlis, šioje teritorijoje pasiektas H_{abs} 122,71 m PR dalyje ir – H_{abs} 122,21 m ŠV dalyje

The production site at Krivių St. 13A, Vilnius

In 2019, the TO excavated 141 m^2 and surveyed 46 m^2 on the plot at Krivių St. 13A, Vilnius (Fig. 1). The excavation revealed a 16th–20th-century cultural layer up to 3.6 m thick. It was determined that the possible archaeological structures discovered during an earlier field evaluation are an archaeological layer of hard-packed clay, lime, and coarse 17th-century construction rubble (roof tiles and bricks), which becomes thicker (from 50 cm to 2.5 m) moving from SW to NE (Fig. 2). It could have been formed by the ceramics production that occurred nearby, the production waste having been discarded on the present-day plot. This assertion is confirmed by the part of a 17th-century brick kiln discovered during a watching brief (Fig. 3). The layer was probably formed by production waste from this kiln. The earliest discovered archaeological layer, which it was possible to date to the 16th–17th centuries on the basis of household pottery discovered in it, consisted of a 30 cm thick layer of light grey sand (Fig. 4)

Arūnas Kalėjus

Geležies rūdos lydymo vieta Mitkiškėse

2019 m. Mitkiškių senovės gyvenvietės (UK 2566) (Elektrėnų sav., Kazokiškių sen.) teritorijoje bei vizualinės apsaugos pozonyje abipus teritorijos, planuojamų vykdyti kelio 4717 kapitalinio remonto darbų vietose, atlikti žvalgomieji tyrimai. Mitkiškių senovės gyvenvietės teritorija yra Neries kairiajame, Sukros upelio dešiniajame krante, abipus kelio 4717. Reljefas jos plote yra daugmaž lygus, tik nežymiai nuolaidėjantis Š–ŠR pusėn. Teritorijos V ir Š dalyje yra dirbami laukai, R dalies P pusėje auga jaunas miškas. XIX a. pabaigoje vieškelis čia jau buvo. Apie XX a. 7 dešimtmetį kelias remontuotas, praplėstas ir nužvyruotas. Paskutinį kartą šoniniai kelio grioviai valyti 2007 m. Senovės gyvenvietė yra plataus chronologinio laikotarpio, datuojama įvairiais akmens amžiaus laikotarpiais, I tūkst. – II tūkst. pradžia. Gyvenvietės teritoriją bei artimiausioje jos aplinkoje esančias kitas nekilnojamojo kultūros paveldo vertybes archeologai rezultatyviai tyrinėjo bent tris kartus (*ATL 2010 metais*, 2011, p. 92; *ATL 2015 metais*, 2016, p. 86–91; *ATL 2016 metais,* 2017, p. 460–461).

2019 m. žvalgomieji tyrimai atlikti abiejose kelio pusėse. Ištirti 22 bendro 23 m^2 ploto šurfai daugmaž vienodu 7,5–8 m atstumu nuo esamo kelio ašies (1 pav.). Vizualiai ir metalo ieškikliu iššvalgytas abiejose kelio pusėse atidengto kultūrinio sluoksnio paviršius. Kultūrinį